

A-viirushepatiit

Mis on A-viirushepatiit?

Hepatiit ehk maksapõletik, mille põhjuseks on nakatumine A-hepatiidi viirusega, mis paljunevad maksakoos ja kahjustavad seda.

Mis põhjustab A-viirushepatiidi?

A-hepatiidi viirus (HAV) on pikornaviiruste perekonda kuuluv väike RNA-viirus. See avastati 1973. a. Viiruse läbimõõt on umbes 22-25 nm. Membraanita viirus. Kapsiid ikosaeedriline. Väljaheitest leitud nii "täis" kui ka "tühju" partikleid. Kapsiid sisaldab 3 või 4 valgu koopiat: 60 koopiat VP1, VP2 ja VP3 valku ning VPg-d. VP1 ja VP3 asetsevad kapsiidi pinnal.

Viirusel on seitse genotüüpi, millest neli on inimeselt isoleeritud. Nende vahel valitseb seroloogiline ristreaktiivsus, seega on viirusel vaid üks serotüüp.

Kuidas A-hepatiidi viirus levib?

A-viirushepatiidi viirused levivad fekaal-oraalsel teel kas otse ühelt isikult teistele (mähkmealised lapsed lasteaedades, anaalseks) või saastatud toidu ja vee kaudu. Vere kaudu nakkuse saamine on väga harv juhus. A-viirushepatiit võib levida ka sugulisel teel meestega seksivate meeste seas.

HAV on stabiilne viirus, mis säilib päevi toiduainetes ja soolases vees. Viirust eritavate isikute poolt valmistatud ja saastatud kondiitritooted ning teised kuumutamist mittevajavad toiduained on põhjustanud mitmeid puhanguid. Puhanguid on põhjustatud ka toorelt tarvitavate austrite, koorikloomade, limuste ja vähiliste söömine, sest need võivad linnalähedastes randades kasvades kontsentreerida endasse kanalisatsioonist viirusi. Väikesed alkoholi kogused ei inaktiveeri A-hepatiidi viirust, seega ka alkoholsetes joogides kasutatavad saastatud veest valmistatud jäätükikesed on põhjustanud puhanguid.

A-viirushepatiidi läbipõdemise järgselt kujuneb eluaegne immuunsus.

Millised on A-viirushepatiidi haigusnähud?

A-viirushepatiidi oluliseks iseärasuseks on varjatud ja asümptomaatiliste vormide esinemine. Täiskasvanutel esinevad nähud ja sümptomid sagedamini kui lastel. Reeglina A-viirushepatiit ei põhjusta kroonilist nakkust.

Ägedas haiguse faasis eristatakse: a) inkubatsiooni perioodi b) preikteeriline faasi c) ikterust ehk kollatõbe d) paranemisperioodi.

Tavaliselt kestab inkubatsiooni periood 28-30 päeva. Inkubatsiooni perioodis on haige asümptomaatiline, kuigi organismis toimub aktiivne viiruse paljunemine. Periood on seda lühem, mida rohkem viirusi algsest organismi sattus.

Preikteeriline faas kestab keskmiselt 5-7 päeva ja lõpeb kollatõve tekkega. Patsiendil on palavik, anoreksia, lihasvalud, oksendamine jm haigusnähud.

Ikterusest (kollatõbi) annab märku tume, kollakas-pruun uriin, mis on tingitud bilirubiini sisaldusest. Paari päeva pärast muutub patsient peaaegu üleni kollaseks. Just selles faasis pöörduakse tavaliselt arsti poole. Selles perioodis on haige nakatamisohklik umbes ühe nädala jooksul.

Sümptomid võivad tekkida 15 kuni 50 päeva pärast kokkupuudet viirusega. Haige inimene on nakatusohklik 2-3 nädalat enne esimeste haigusnähtude teket ning haiguse esimesel ja teisel nädalal.

Tavaliselt paranevad inimesed mõne kuuga ja ilma tüsistusteta.

A-viirushepatiit võib taasägeneda 3-20% juhtudest. Haiguse taasägenemine võib toimuda 4-15 nädalat pärast haigusnähtude kadumist.

Kuidas diagnoositakse A-viirushepatiiti?

Diagnoos püstitakse kliinilise pildi ja epidemioloogiliste andmete (viibimine alal, kus on suurem HAV-i levik) alusel.

A-viirushepatiidi diagnoositakse tavaliselt seroloogiliste uuringutega - diagnoosimine põhineb antikehade määramisel. IgM-antikehade leidumine seerumis on märk värskest nakkusest. IgM tase tõuseb järsult, jõuab maksimumini umbes 6 nädalaga ning seejärel langeb umbes kuuendaks kuuks.

IgG ei oma diagnostilist väärtust ja näitab vaid läbipõetud A-viirushepatiiti. IgG antikehad püsivad veres aastaid pärast haiguse läbipõdemist.

Kuidas hoiduda haigestumisest?

A-viirushepatiit on nagu soolenakkus, selle vältimiseks on oluline täita hügieeninõudeid (isiklik ja üldine hügieen).

Reisil alles tuleb vältida teadmata puhtusega vee joomist (ja jääga jooke), pooltooreid koorikloomi ja küpsemata puuvilju/aedvilju, mis pole kooritud.

A-viirushepatiidi profülaktikas kasutatakse vaktsiini.

A-viirushepatiidi vastane immuniseerimine on näidustatud eelkõige riskirühmade kaitsmiseks ning puhangute likvideerimiseks.

Isikud, kellel on suurem risk nakatuda:

- isikud, kes reisivad maades, kus on suurem HAV-i levik;
- süstivad narkomaanid;
- meestega seksivad mehed;
- haige pereliikmed ja/või hooldajad;
- isikud, kes töötavad lastega (lasteaia ja kooliõpetajad);
- organi (maksa) transplantatsiooni patsiendid;
- isikud, kellel esinevad kroonilised maksahaigused (krooniline hepatiit, tsirroos jm);
- heitvee rajatiste töötajad.

Alla ühe aasta vanuste laste immuniseerimiseks vaktsiin puudub. Vaktsiini kaks doosi süstitakse 6-18-kuulise intervalliga. Immuunsus kujuneb ühe kuu jooksul 94-100% vaktsineeritutel pärast esimese annuse manustamist ja kõigil vaktsineeritutel pärast teise annuse manustamist. Immuunsuse kestvus pärast vaktsineerimist on vähemalt 20 aastat.

Esinemine maailmas ja Eestis

Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) andmetel esineb 1,4 miljonit A-viirushepatiidi juhtu aastas maailmas. A-viirushepatiiti esineb kogu maailmas, kõige enam arengumaades, kus hügieen on puudulik. Arengumaades ringleb viirus laialt, reeglina põevad haigust lapsed ja enamasti asümptomaatiliselt.

Arenenud maadesse (madala endeemilisusega riigid) tuuakse A-viirushepatiiti peamiselt välisriikidest. Kuna nendes riikides esineb HAV harva lapsepõlves, siis enamus täiskasvanutest on vastuvõtlikud viirustele. Viimasel ajal on seoses narkomaania ulatusliku levikuga A-viirushepatiit hakatud levima ka süstivate narkomaanide seas. Seetõttu on A-viirushepatiidi haigusjuhtude arv suurenenud näiteks Tšehhis, Norras, Rootsis ja Soomes süstivate narkomaanide seas. Lätis 2008-2009. a esinenud A-viirushepatiidi epideemia algperioodil domineeris haigestumine süstivate narkomaanide hulgas.

Viimastel aastatel on Eestis A-viirushepatiiti haigestumine vähenenud. Varasem nakatumine oli pahatihti tingitud saastunud joogivee tarvitamisest. Näiteks haigestus 1993. a Sõmerus A-viirushepatiiti 614 inimest, 1998. a registreeriti Eestis 989 A-viirushepatiidi haiget, 1999. a - 378 haiget. A-viirushepatiiti põdes 2002. a - 23 inimest.

A-viirushepatiiti haigestumine on viimastel aastatel olnud Eestis madal ning enamik haigusjuhtudest on sisse toodud teistest maadest: 2007. a - 10 juhtu, 2008. a – 13, 2009. a - 19 juhtu ja 2010. a – 6 juhtu.